

# BONDEFÖRETAGAREN

Rådgivningens gemensamma tidning • 1 / 2025

**Bonde mitt i livet**

En kris kan ha många ansikten

Ungas sysselsättning

Koll på DON-halterna





## Reflektioner

**Pekka Pesonen**

KANSLICHEF, JORD- OCH SKOGSBRUKSMINISTERIET

”Vid sidan av de viktiga generationsväxlingarna bör man också komma ihåg betydelsen av de jordbrukare som inledde sin företagarbana redan för ett bra tag sedan.

### BONDEFÖRETAGAREN

ges ut av  
Svenska lantbrukssällskapens förbund

För mediakort se:  
[www.slf.fi/publikationer/  
bondeforetagaren/](http://www.slf.fi/publikationer/bondeforetagaren/)

**PÅ PÄRMEN** Hela området framför Bolstaholms mangårdsbyggnad från 1858 förvandlas under Skördefestens tre dagar till ett myllrande lekområde för barn samt utomhusserveringar och långa köer också till köttstyckeriet och dess försäljning. Henrik, Ann och Mattias Sundberg behöver under Skördefesten cirka 30 anställda för att sköta hela ruljansen.  
FOTO: Rolf-Lennart Witting

# Bonden mitt i livet

**O**ron i omvärlden och den säkerhetspolitiska osäkerheten framhäver betydelsen av en egen stark jordbrukssektor och livsmedelsproduktion. Att producera egen mat och värna om den egna matproduktionen har till och med upplevt någon slags renässans! Precis som resten av samhället reflekterar även jordbrukssektorn över sin position och sitt agerande i detta nya läge.

Vid sidan av de viktiga generationsväxlingarna bör man också komma ihåg betydelsen av de jordbrukare som inledde sin företagarbana redan för ett bra tag sedan. För dem kanske det börjar vara aktuellt att förnya investeringar som gjordes under de första åren som jordbrukare. När sådana beslut ska fattas, kan tankar på en eventuell framtida generationsväxling också spela roll. Barnen kanske redan börjar bli vuxna och jordbrukaren själv kan också ha idéer om förändringar på gården under de återstående aktiva åren. Det blir ett slags mellanbokslut för gården och en möjlighet att ta ut riktningen på nytt.

År 2025 ser ut att ha startat livligare än tidigare när det gäller investeringar inom jordbruket. Det investeras i projekt för förnybar energi, som ökar gårdarnas självförsörjning, men det syns också ett uppsving i byggandet av nya produktionsbyggnader. Jordbrukarnas intresse för projekt som förbättrar miljöns tillstånd ser också ut att öka. Under 2023–2024 fördelades finansiering på 26 miljoner euro till sammanlagt 1 500 sådana projekt.

Det råder ett starkt beroendeförhållande mellan en framgångsrik gård och den övriga verksamheten på landsbygden. Jordbrukare, liksom andra företagare, behöver samhällets tjänster och snabba bredbandsförbindelser. En livskraftig landsbygd är ofta till och med ett livsvillkor för en jordbrukarfamilj. Där det inte finns hälsovård, skola, fritidsaktiviteter och kulturtjänster är det svårt att tänka sig att en yngre generation ska vara intresserad av att ta över en gård och bilda egen familj.

Med hjälp av finansiering utifrån Finlands nationella CAP-plan har det skapats hela 15 000 arbetstillfällen, och företagsfinansiering på sammanlagt cirka 350 miljoner euro har säkert en hävstångseffekt på den övriga företagsverksamheten på

”År 2025 ser ut att ha startat livligare än tidigare när det gäller investeringar inom jordbruket.

landsbygden. Målen är dock högre satta än så. Det behövs mer investeringar i bland annat vattenledningar och fibernät på landsbygden, och finansieringen till jordbruket räcker inte ensam till för dem.

På landsbygden har gemenskapen och sammanhållningen alltid varit viktig. För någon som befinner sig i mitten av sin företagarbana och kanske behöver ny kraft och inspiration har sådant stöd en särskilt stor betydelse. Lyckligtvis finns det stödnätverk. Jordbrukarnas egna företag, andelslagen och producentorganisationerna, som även uppmuntras av EU-politiken, utgör en stabil grund för framtiden.

Den svenskspråkiga rådgivningen är en gammal innovation som en gång i tiden var en internationell banbrytare på sitt område. Denna rådgivning har fortsatt att spela en central roll när det gäller att skapa förutsättningar för den finländska landsbygden fortbestånd och för jordbrukarfamiljer som följer sin tid. Till exempel i Egentliga Finland pågår flera samarbetsprojekt som utvecklar livsmedelskedjan och jordbruket och som med hjälp av ny teknik, nätverk och kollegialt lärande har gett upphov till nya investeringar som syns långt utanför det egna landskapets gränser.

Jord- och skogsbruksministeriet utarbetar nu en nationell livsmedelsstrategi. Syftet med strategin är att styra den finländska livsmedelspolitiken och formulera synpunkter på den reform av EU:s gemensamma jordbrukspolitik som kommissionen har föreslagit. Denna strategiprocess har siktet inställt på 2040 och en finländsk livsmedelskedja som är mer hållbar och lönsam än i nuläget. En viktig roll i detta strategiarbete har också erfarna jordbrukare, det vill säga bönder som är mitt i livet.

## SPETSKUNSKAP FÖR JORDBRUKARE

Som svenskspråkig jordbrukare har du möjlighet att utnyttja rådgivningstjänster från hela den finlandssvenska rådgivningsorganisationen, oberoende av var du befinner dig.

Inom den svenskspråkiga lantbruksrådgivningen i Finland finns en bred ämneskunskap. Rådgivning med spetskunskap finns att tillgå inom flera olika discipliner, bland annat växtodling, spannmål, ekonomi, trädgårdsodling, dränering, energi och husdjur.

Kontakta din regionala rådgivningsorganisation så kan ni tillsammans planera en rådgivning som uppfyller de behov som finns för ditt jordbruk.

**Vilken spetskunskap behövs på din gård?**

# En levande landsbygd skapas tillsammans

Mitt i livet, mitt i jobb och vardagspussel kan det vara lätt att känna att världen krymper till ens egna måsten. Men lyfter man blicken finns byn där. Någon har kört upp skidspåret, någon har vattnat skridskobanan i kvällsmörkret. På byagården tänds lamporna, folk samlas för att fira, röja, planera och skratta.

Byn bär. Med sina föreningar, sina talkoinsatser och sin osynliga men självklara trygghet. Här finns utrymme och gemenskap, ett vi. Och alltid en brasa att värma sig vid.

Livet rullar på, ibland i full fart. Men byn finns där, och den levererar.

Genom byaverksamhet vill man framhäva lokalsamhällets goda sidor och erbjuda stöd till de föreningar och eldsjälar som vill jobba för sin by. Den största belöningen för den avsevärda mängd frivilliga arbetsinsatser som görs är ändå att få deltagare på de gemensamma tillfällen som ordnas. Alla har en plats i sin by.



## Fritidsaktiviteter

En av grundpelarna i en livskraftig landsbygd är frivilliga insatser av befolkningen, vanligtvis genom föreningsverksamhet. Genom organiserad fritidsverksamhet för både barn och vuxna bidrar föreningarna till en fritid med mycket fler möjligheter.

Att på ett meningsfullt sätt bidra till sin egen hembyggs livskraft och trivsel behöver inte heller innebära att man går med i en förening. Redan små insatser som alla kan göra bidrar till en väl fungerande helhet. Exempel kan vara att man är aktiv i en grupp på WhatsApp där man koordinerar gemensamma åkture till bybutiken eller att man deltar i gemensamma promenader, med eller utan hund. Små handlingar kan erbjuda trygghet och omtanke. När människor blir sedda och känner sig behövda mår de bättre och vill stanna kvar på orten. Ensamhet är ett växande samhällsproblem och byagemenskapen är en av ensamhetens största fiender.

Byn blir något mer än en plats där

man sover, medan man lever sitt liv någon annanstans. På Svenskfinlands byar driver vi för tillfället kampanjen MinBy genom vilken vi vill uppmåna alla invånare i byar och kvarter att ta steget för att bli en aktiv del av sitt lokalsamhälle.



## Gemenskap

I många finländska byar finns det en byagård, ungdomslokal eller annan typ av gemensam fritidsgård. Huset kan både vara en förenings största tillgång och tyngsta belastning. Fastigheten innebär kostnader för till exempel el och vatten samt en kontinuerlig arbetsinsats för att hålla den i brukbart skick.

Samtidigt erbjuder huset oändliga möjligheter. Det är en samlingsplats i fest och kris. Ett ställe att umgås, skratta, samtala och delta. För de som så väljer blir fritidsgården en fast punkt i vardagen genom vilken man kan erbjuda värdefulla aktiviteter till alla sina grannar och bybor. Under kriser eller tillfälliga störningar i den normala vardagen kan byagården erbjuda en fast samlingspunkt med gemenskap och trygghet.

Saknar bygden en fritidsgård så behöver man kanske tänka till lite extra och med gemensamma krafter hitta just den plats eller det intresse runt vilket bygden kan samlas. Gemenskap är en viktig del av byns attraktionskraft både när det gäller att locka återflyttare och helt nya invånare.

Oberoende om vi är föreningsaktiva eller inte kan vi alla bidra till den gemenskap som dessa samlingsplatser erbjuder. Ta vara på möjligheten att träffa andra bybor och var inte blyg att ge



de som sköter verksamheten goda tips på nya verksamhetsformer som skulle intressera just dig. Bidra till att byns viktigaste samlingspunkter upprätthålls och lever vidare för nya generationer av pidrospelare, midsommarfirare eller påskhäxor.

## Kommunikation och infrastruktur

Oberoende var i landet du befinner dig kan du vara i kontakt med omvärlden. Skogshuggaren kan ha daglig kontakt med familjen och sommarstugan kan för ett par månader om året bli högkvarteret för ett internationellt företag.

Att infrastrukturen som innefattar bland annat vägar och kommunikationsanslutningar fungerar på landsbygden är inte en självklarhet överallt. Genom en aktiv vilja att utveckla infrastrukturen och förbättra våra möjligheter att bo och verka på landsbygden har vi i dagsläget rätt goda förutsättningar på den finländska landsbygden. Ständigt finns det ändå utrymme att vidareutveckla infrastrukturen och med gemensamma krafter och goda initiativ kan vi bland annat genom landsbygdsutvecklingsprojekt förbättra landsbygdens konkurrenskraft.

Detta betyder samtidigt inte att vi får glömma den andra av landsbygdens styrkor. Närheten till naturen, lugnet och den ostörda miljön ska även i fortsättningen ge utrymme för den som behöver "logga ut" för en tid.

TEXT Roger Norrgård, sakkunnig inom projekt och landsbygdsutveckling, Nora Backlund, specialsakkunnig inom landsbygdsolitik och verksamhetsutvecklare för Svenskfinlands Byar. ILLUSTRATIONER: Theresa Norrgård



**Svenskfinlands Byar**  
30 år av lokal samverkan

**Följ Svenskfinlands Byar på sociala medier för uppdateringar om aktuella teman och evenemang samt ge tips på vad ni anser kunde utvecklas i ert lokalsamhälle.**



**esse elektro-kraft**

[www.eekab.fi](http://www.eekab.fi)



## Hur förbereder jag min produktion för en kris?

**K**riser kan uppstå snabbt och nådlöst. Vi kan vara medvetna om hot och risker men många gånger är det fast i hur förberedda vi är när det väl händer. En katastrof kan utlösa en annan och det lönar sig att tänka genom potentiella scenarion när det just är som lugnast.

Prata beredskap, öva beredskap, identifiera risker och riskfaktorer. Det

är det bästa sättet att få fart på tankearbetet. Beredskapsförberedelserna kan göras inom många områden och kan lätt kännas överrumplande – bäst gör du därför i att skapa en riskbedömning där du ser över jordbrukets mest kritiska funktioner.

– Under många års tid har vi på Österbottens Svenska Lantbrukssällskap (ÖSL) varit väldigt proaktiva vad gäller

beredskapsfrågor och aktiviteter. Vi har märkt hur viktigt det är med samarbete och dialog kring dessa frågor, säger **Harriet Sundholm**, projektledare på ÖSL.

### Riskbedömning och beredskapsplan

Den här planen får med fördel uppdateras årligen inom det egna jordbruket. Hit hör också en räddningsplan som ska gås genom med familj och anställda så att planen finns i medvetandet. Kritiska skeden bör övas och läras in så man vet exakt vad man gör vid en brand eller annan olycka.

– För att trygga verksamheten på din gård är det viktigt att kunna identifiera riskerna och förbereda sig på dem. Men också att ha en plan B och C, säger Sundholm.

Planen bör också innehålla kontaktuppgifter till myndigheter (elbolag, vattenverk, veterinärer), leverantörer, beredskapsorganisationer men också själva grannskapet. Vid en kris kan grannskapet vara den närmaste tillgängliga hjälpen oberoende om det gäller ett extra par händer eller en reservdel.

### Vatten

Den mest kritiska resursen för biologiskt liv är vatten. Har du reservtankar vid avbrott, finns det andra vattentag eller brunnar du kan använda dig av? Filtersystem och vattenrening kan vara en dyr investering men kan delas med grannar och andra näringsidkare. Viktigt är också att anmäla din näring som en kritisk användare så att den tas med i områdets beredskapsplanering.

### Mat och foder

De nationella rekommendationerna för individen är att ha ett mat och förnödenheter som håller i 72 timmar, allt utöver det är givetvis en fördel. Konserverad eller torkad mat står sig länge medan frysvor snabbt blir dåliga vid

ett elavbrott. Grödor i marken blir kanske onåbara eller oätliga vid översvämning eller radioaktivt nedfall.

– Din egen beredskap är grunden till samhällets beredskap, om du klarar dig själv i minst 72 timmar hjälper du även andra att få hjälp snabbare, säger Sundholm.

Djuren har inte samma prioritet som människorna i denna plan, därför är det viktigt att ha ordentliga foderlager. Är inte detta en möjlighet kan det vara till fördel att utreda hur fodertillförseln säkras vid ett avbrott. Finns det andra leverantörer, samarbeten, alternativa matkällor? Vår beredskap är beroende av att produktionen av livsmedel fortsätter även under krissituationer.

### El och bränsle

Installera reservkraft (diesel- eller bensinaggregat, solceller med batterilagering etc.) så att du står dig vid korta som långa elavbrott. Dessa ska också testköras med jämna mellanrum. Känslig elektronik kan skyddas med över-spänningsskydd.

Liksom med vattentillförseln är det viktigt att registrera din näring som en kritisk användare av el så att växthus eller djurgården prioriteras vid avbrott.

Bränsle- och oljetankar är bra att ha på gården, observera att dessa kan förutsätta en anmälan till myndigheterna beroende på storleken. Likaså batterier, ackumulatorer och powerbanks är bra att ha i lager.

### Sjukvård och medicin

Finns det någon på gården som är utbildad i första hjälpen? Det är bra att ha beredskap och material för att sköta enklare sjukvård på gården. Medicin, bandage, desinfektionsmedel gör sig bra i första hjälpen-lådan. Koltabletter tas enligt myndigheternas direktiv. Observera varornas utgångsdatum. Visa och gå genom denna låda med personalen och familjen.

## Det bästa för finländskt jordbruk

### Tag kontakt med oss när det gäller...

- Byggmateriäl
- Trä pellets
- Växtodlingsråd
- Spannmålshandel
- Lantbrukstillbehör
- Maskiner, torkar och hallar
- Brännolja, motor och hydrauloljor
- Slit- och reservdelar till lantbruksmaskiner
- Yrkeskunnig och personlig betjäning

### K-Lantbrukscentralen Ab

Vörå Larvvägen 53 • Tel. 044 384 4018  
Malax Malaxvägen 525 • Tel. 0400 230 975

 **Lantmännen**  
Agro

Det är också bra att ha ett litet medicinförråd för djuren samt kontaktuppgifter till en eller flera veterinärer i samma låda.

### Utrustning och reservdelar

Många bondgårdar har en god arsenal av utrustning och verktyg. Det är bra att ha allmänna reservdelar samt reservmaskiner för viktigare funktioner. Den snabbaste reparationen är den man förstår att utföra själv.

Det räcker dock inte med att ha utrustning och delar i reserv, också kunskapen hur dessa används bör finnas på flera ställen. Vad gör man om den enda personen som förstår sig på pannrummet insjuknar dramatiskt?

– Lantbrukarens kunskande är centralt när det gäller gårdens beredskap. Det är också viktigt att utse andra personer som behöver ha inblick i gårdens arbete för att kunna bidra vid behov och vid eventuella krissituationer. Den transparenta stärker både beredskapen och samarbetet mellan gården aktörer, säger Sundholm.

Upprätthåll också dialogen med andra gårdar – samarbete kring delar men också teknisk kompetens och handkraft är en värdefull reserv att ta till om den egna gården står mitt i en kris.

### Gårds- och cybersäkerhet

Säkerhetsarrangemangen kan se olika ut men på alla gårdar blir brandsäkerheten är mycket viktig, att brandvarnare och släckningsanordningar är uppdaterade och på tillgängliga ställen. Övervakningsutrustning och galler kan hålla obehöriga ute – men man kommer också långt redan med egen uppmärksamhet. Rör sig främmande folk eller fordon kring gården, kring telemaster, pumpstationer eller annan infrastruktur? Håll också reda på tillgången till nycklar.

Till säkerheten hör också det digitala

skyddet, cybersäkerheten. Virus, falska utpressningar och identitetsstöld är alla möjliga incidenter. Se till att ha virusprogram och tänk till två eller tre gånger innan du klickar på en länk. Är avsändaren korrekt, behöver de verkligen mina uppgifter? Se också över administratörsroller, vem som har behörigheter till gårdens digitala system.

Smartteknologin låter oss styra allt från belysning till musfällor och bastukaminer. Dessa är vanligen inte så väl skyddade från intrång och kan med fördel placeras på en gästserver.

### Ekonomi och juridik

En kris innebär ofta investeringar eller alternativa lösningar som innebär en tilläggskostnad. Därför är det bra att om möjligt ha en ekonomisk buffert som kan gå till en generator, pumpkostnader eller annat. Vid betalningsstörningar kan även fysiska pengar vara guld värda.

Försäkringarna bör vara uppdaterade och tillräckligt omfattande. Också för juridiska tvistemål kan det vara bra att vara insatt vad som händer vid exempelvis tvistemålsärenden eller skilsmässor.

Beredskapsarbetet kan vara omfattande – allt kan givetvis inte göras på en och samma dag. Identifiera därför kritiska funktioner och riskfaktorer i din egen produktion och börja arbetet därifrån. En välgjord plan är den som uppdateras kontinuerligt. Handlingskraft ger hopp och lugn!

Vi har utvecklat mer detaljerade checklistor för gårdens beredskap genom ProAgria Lantbruksallskapets projekt Beredskap i Österbotten 2.0. Projektet kommer även att lansera en mer omfattande beredskapsguide i vår!

Stefan Westergård,  
ÖSL

## Rådgivarens tips för en smidigare vardag

"Man ska inte göra allt själv – använd rådgivningen som bollplank och hjälpmedel för ett underlättande av vardagen."



Rickard Rex  
Växtodlingsrådgivare  
Österbottens Svenska  
Lantbrukssällskap  
040 515 0285  
rickard.rex@proagria.fi

"Framåtanda i förändring – ha koll på gårdens likviditet varje månad och var inte rädd för att testa nya metoder eller tekniker. Rådgivningen finns här för att bolla frågorna tillsammans."



Joachim Regårdh  
Växtodlingsrådgivare  
Ålands Hushållningssällskap  
0457 526 7303  
joachim.regardh@landsbygd.ax

"Gör upp en budget och följ det månatliga kassaflödet för att bättre planera utgifter och framtida investeringar."



Krister Hildén  
Ekonomirådgivare  
Nylands Svenska  
Lantbrukssällskap  
040 554 3094  
krister.hilden@nsl.fi

SLC Åboland och Finska Hushållningssällskapet håller sina årsmöten den 24 mars 2025 kl. 10.00 på FHS, Tavastgatan 28, 20700 Åbo. Samling och kaffe från 9.30.

På mötena behandlas stadgeenliga ärenden. På FHS:s plenum tas dessutom till andra behandling frågan om beviljande av fullmakt för styrelsen att sälja Finska Hushållningssällskapet fastighet Tavastgatan 28, 20700 Åbo, omfattande fastighetsaktiebolaget Ab Åbo Hushållning Oy och andelen av tomten 853-2-4-1. Välkomna!

Styrelserna



ProAgria  
Österbottens Svenska  
Lantbrukssällskap

Närings-, trafik- och  
miljöcentralen



www.svarvars.fi

# NÄR DU BYGGER

BESÖK OSS ELLER  
BEGÄR OFFERT  
FRÅN ÖSTERBOTTENS  
STÖRSTA TRÄVARUHANDEL

KUTTERSÅN  
I LÖSVIKT & BALAR  
STALLPELLETS

# Svarvars

Bangatan 39 Nykarleby  
må-fr 07:30-17:00 lö 9-13:00  
067889950 | sales@svarvars.fi

# ÄR TANKEN TOM? RING!

**Motorbränsolja o.  
diesel till farmar-  
tanken eller huset**

**Olika  
betalnings-  
alternativ!**

**Thomas Smeds 0400-568 947**  
thomas.smeds@gmail.com

# ”Inget är viktigare än den egna

Det är svårt att säga exakt när den här historien börjar, och den slutar i alla fall inte vid artikelns sista punkt. Mjölkbönderna Sonja Ek-Johansson och Andreas Johansson satsade på en ny ladugård, men när bygget stod klart uppstod tekniska problem som fick långtgående följder. Vi talar om den tyngsta tiden, att kunna be om hjälp, att tänka om och framför allt vikten av att ta hand om sig själv.

Paret driver en större mjölkanläggning på holmen Heisala i Pargas, och dessutom har de foderproduktion på Sonjas släktgård i Kabböle, Lovisa. De har varit jordbrukare i ungefär tjugo år, och synliggjort sitt arbete genom bloggar, poddar, förtroendeuppdrag och ett otal intervjuer i olika massmedier.

Under deras yrkesverksamma år har företaget utvecklats från ett typiskt familjejordbruk till ett stort familjejordbruk, och privat har familjen vuxit med två barn. Ett enormt steg var den nya ladugården, som fördubblade antalet mjölkande kor till 120. Vårvintern 2020 när anläggningen var splitterny och nyss ibruktagen uppstod tekniska problem med utgödslingen – samtidigt som världen drabbades av Covid19-pandemin.

– Ingen visste riktigt vad som var problemet med utgödslingen, om det

var separatorn eller pumpen, och hur det skulle lösas. På grund av pandemin gick inte flygen och det var omöjligt att få tag på reservdelar, förklarar Andreas.

De tekniska problemen ledde till sjuka djur, en del fick virusdiarré, andra juverproblem. Arbetsbelastningen ökade ytterligare när sjuka djur skulle vårdas.

– Sömnbrist och fysiskt tungt arbete är en sak, men det var den mentala sidan som var värst. Att inte veta vad som är lösningen, hur och när vi får systemet reparerat, att inte veta vad som väntar i ladugården när du går dit på morgonen. Det var hemskt att förlora djur. När produktionen inte fungerade som planerat, fick vi dessutom ekonomiska problem, och kunde inte rekrytera arbetskraft som vi tänkt, säger Sonja.

Redan vid planeringsskedet hade de bestämt sig för att ta in en deltidanställd när den nya ladugården var klar.

– Nu i efterhand inser vi att vi borde



rekryterat i förväg och haft en deltidanställd redan året då vi byggde. Det var svårt att hitta någon som ville jobba deltid på en mjölkgård ute på en holme i skärgården, säger Andreas.

## När jobbet är hemma

Andreas var slutkörd och trött, sedan blev Sonja sjuk.

– Jag förstod i ett tidigt skede vad som höll på att hända, men ville inte medge det utan pressade mig själv att fortsätta. Jag fick svårt att komma upp ur sängen och blev fysiskt illamående när jag närmade mig ladugården, men fortsatte envist jobba tills det inte mera gick, beskriver Sonja.

Hon blev sjukskriven på grund av ut-

**OPTIMA UTBILDAR FÖR ERA BEHOV!**

Yrkesutbildning, examen, delar av examen, fortbildning, kurser...

**optima**  [www.optimaedu.fi](http://www.optimaedu.fi)

**Webbinareserie**

**Framtidens energilösningar**

**Solenergi och elpannor**  
Torsdag 27.3.2025, kl. 13.00-14.30

**Värme-, syntesgas-, och elproduktion med bioenergi**  
Onsdag 2.4.2025, kl. 13.00-14.30

**Gårdsvisa biogaslösningar**  
Torsdag 10.4.2025 kl.13.00-14.30

Besök [lantbrukssallskapet.fi](http://lantbrukssallskapet.fi) eller skanna QR-koden för mer info

Ansvarsfull Matproduktion i Österbotten | Energi

ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap NOVIA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND POHJANMAAN LIITTO



# hälsan”



brändhet sommaren 2020, och var officiellt sjukskriven i tre år. Hon har också gått i psykoterapi i tre år.

– Mitt råd till andra som känner att de håller på att gå in i väggen är att lyssna på de tidiga känningarna och söka hjälp, för det finns att få, till exempel via företagshälsovården.

För en löntagare innebär en sjukskrivning oftast att hen inte är på arbetsplatsen, men för en lantbruksföretagare är det annorlunda.

– Jag bor ju här på gården, så jag blir påmind om arbetet varje dag. Under sjukskrivningen kunde jag inte heller totalt koppla loss från arbetet, utan jobbade lite varje dag fast jag till pappars var sjukskriven. En avbytare har ju inte rätt att göra alla jobb. Det här tror jag har förlängt min återhämtning, säger Sonja.

I dag jobbar båda heltid inom företaget, och de har en avlönad anställd på halvtid. Vardagen rullar på och medelproduktionen ligger på cirka 10 000 kilogram mjölk per ko, vilket är över det nationella genomsnittet. Avelsarbetet har varit en framgång: Heisalas jerseyko Ratamo har belönats av avelsandelslaget Fabas för det bästa avelsvärdet både 2022 och 2023.

– Jag är inte helt återställd, och kommer kanske inte att bli det. Det positiva är att jag är mera på alerten och lyssnar på mig själv, säger Sonja.

Andreas tror, att för honom var förebyggandeuppgiften räddningen.

– Jag sitter i Fabas och Viking Genetics styrelser, och de uppdragen har tagit mig bort hemifrån och gett andra,

Sonja och Andreas berättar om sina erfarenheter för att bryta stigma kring utbrändhet och uppmuntra andra att söka hjälp i tid. Att vara lantbrukare är ett krävande yrke, men ingen ska behöva pressa sig själv tills kroppen säger stopp.

positiva saker att tänka på.

Åt andra vars partner i firman blir utbränd har Andreas ett råd framom andra:

– Skuldbelägg inte.

## Bort med gårdsblindheten

För Johanssons var första steget ur krisen Sonjas mejl och senare samtal till en stödperson inom landsbygds stödpersonnätverk, kontaktuppgifterna hittas på LPA:s hemsida.

– Han lyssnade utan att himla sig, funderade och kom med förslag på hur vi kunde gå vidare. Han sade inte vad vi ska göra, utan pekade ut olika alternativ. Sedan ringde han upp ett par gånger och frågade hur det går, om vi har fått hjälp och om vi behöver något annat, minns Sonja.

Via kontakterna stödpersonen tipsade om började härvan nystas upp. Två frivilliga personer dök upp och städade bort sådant som samlats i knutarna. Sonja fick kontakt med en psykoterapeut i Åbo, och de anlätade en företagscoach via företaget Wikli.

– Du blir gårdsblind när du gör samma saker dag ut och dag in. Därför är det viktigt att ha en tredje part som ser saker utifrån och fungerar som bollplank, säger Sonja och Andreas om företagscoachen.

Till en början besökte coachen gården en gång per månad, numera två gånger per år. Dessutom håller de kontakt via Teams och samtal ungefär varannan vecka.

Det var viktigt att ändra på rutiner och arbetsmiljön, inte enbart sköta utbrändhetens symptom. Också mindre ändringar kan göra produktionen effektivare och vardagen smidigare.

– Coachen har tillgång till mejeri och produktionsuppgifterna, och vi har till exempel tittat på antal seminerings per kalvning och tänkt ut hur det kunde göras bättre, säger Sonja.

– På managementsidan kan man alltid bli bättre. Vi satsar framför allt på förebyggande åtgärder för att hålla både djuren och oss själva friska.

## Inte en livsstil, bara ett jobb

Johanssons drar sig för att kalla lantbruksföretagandet en livsstil.

– Alla passar inte som läkare eller lärare, och alla passar inte heller som bönder. Att vara bonde är ett annorlunda jobb, dagarna kan bli långa och ofta kommer jobbet före allt annat, men det

är inte en livsstil. Det är bara ett jobb, som vi ska kunna få lön för och kunna vara lediga från, säger Andreas.

Båda är överens om att arbetet inte får komma före hälsan. För Sonja har terapin hjälpt att förstå att hon inte är oersättlig i jobbet.

– Inget kan vara viktigare än den egna hälsan. Jag har fått jobba mycket med att lära mig att släppa taget, ta paus, att inse att jag har lov att vara ledig och göra vad jag vill på min fritid utan dåligt samvete – till exempel ligga på soffan och titta på Netflix.

Sonja och Andreas upplever att mjölkbönder i regel har ett bra yrkesmässigt nätverk genom till exempel mejeriet och rådgivningen. De vill poängtera hur oerhört viktigt det är att också bygga upp och värna om sina privata nätverk och inte stänga ute människor som erbjuder hjälp.

– Det är bra med rådgivare eller anställda, men allt går inte att lösa med pengar. För oss är det jätteviktigt med vänner och släktingar som ställer upp och hjälper till. Bor man på en holme dit sista färjan går klockan 18, blir det mycket kuskande och pusslande till exempel med barnens hobby, och då är vi jättetacksamma för alla som ställer upp och hjälper.

I dagsläget är det ena av barnen säker på att bonde är det rätta yrkesvalet.

– Vi har sagt åt våra barn att vill de syssla med jordbruk så stöder vi dem, men det är absolut inget tvång eller något vi förväntar oss av dem för att vi valt det.

Lantbruksföretagandet behöver inte heller vara ett yrke för hela livet.

– Självklart binder man sig för en lång tid om man gör stora investeringar eller tar över en gård, men man ska också kunna göra andra val under årens lopp, precis som inom andra branscher, säger Andreas.

Johanssons vill fortsätta som mjölkbönder tills vidare.

– Vi kompletterar varandra väldigt bra, så jag är säker på att vi också skulle kunna driva en firma med någon annan verksamhet framgångsrikt, om vi någon gång skulle vilja det, säger Andreas, och får medhåll av Sonja.

TEXT & FOTO  
Anna Kujala

ÄR  
VARDAGEN  
FÖR TUNG?  
LPA:s tjänster för  
tidigt stöd är gratis och  
konfidentiella.  
[www.mela.fi/sv/tjanster-for-arbetsformaga/tjanster-for-tidigt-stod/](http://www.mela.fi/sv/tjanster-for-arbetsformaga/tjanster-for-tidigt-stod/)



## Det händer inom Greppa marknaden

**Inom projektet** Greppa marknaden ordnas det flera intressanta evenemang. De ger odlare och andra aktiva inom branschen tillfälle att träffas och utbyta erfarenheter samtidigt som man får ta del av aktuell information gällande marknadsläget samt råd för en lönsam och hållbar produktion.

Målsättningen med projektet är att förbättra gårdarnas produktivitet och odlarnas marknadskänedom. Genom att bland annat ta vara på de bästa bitarna från olika produktionsätt kan vi tillsammans göra goda affärer och öka grödornas vinstmarginaler.

Nedan ser du kommande evenemang inom projektet - ändringar är möjliga. Du hittar alltid den senaste informationen på Greppa Marknadens projektsida ([slf.fi/projekt/greppa-marknaden/](http://slf.fi/projekt/greppa-marknaden/)) samt genom att följa SLF och de andra lantbrukssällskapen på sociala medier. På projektsidan sparas även värdefullt material samt podcasts och artiklar som produceras inom projektet.

26–29.3. Greppa Marknaden Odlarsresa till Sverige och Danmark

14.4. Seminarium i Vasa: DON-problematiken på djupet (även distans).

16.4. Odlatkäll på Villa Lande i Kimito kl. 17-20:00 i Villa Lande i Kimito. Temat för kvällsträffen är marknadsutskikterna inför odlingssäsongen och växtodlingens ekonomiska resultat. Närmare info och anmälan bl.a. via <https://www.fhs.fi/greppa-marknaden>.

1.7. Fältvandring i Närpes

2.7. Fältvandring i Vörrå–Kevlax

3.7. Fältvandring i Pedersöre

Under sommaren ordnas fältvandringar även i Nyland och Åboland, mera info om dessa och andra evenemang publiceras under våren.

Närmare uppgifter om de olika evenemangen finns på <https://www.slf.fi/projekt/greppa-marknaden/>

Välkommen med!

Greppa Marknaden projektet förverkligas i samarbete mellan SLF, SLC, NSL, SLC Nyland, FHS, SLC Åboland, ÖSL, ÖSP, ÅHHS.



# Ordning på livet – juristen tipsar om

**M**ikaela Strömberg-Schalin, jurist vid Nylands Svenska Lantbrukssällskap, betjänar kunder i Nyland och Åboland. Hon är med i generationsväxlingsteamet, och dessutom går en anseelig del av hennes arbetstid till markägarfrågor såsom avtal för arrenden.

Hon vet hur viktigt det är att ha ordning på sina juridiska dokument också på privatsidan. Oavsett om det handlar om en oväntad olycka, arvsfrågor eller att skydda sin ekonomi i ett äktenskap, kan rätt dokument göra hela skillnaden. Här diskuterar vi tre viktiga handlingar för privatpersoner: intressebevakningsfullmakt, testamente och äktenskapsförord.

## Intressebevakningsfullmakt – trygghet i osäkra tider

Livet är oförutsägbart. En olycka eller sjukdom kan göra att du plötsligt inte längre kan sköta dina egna ärenden. En intressebevakningsfullmakt är då ovärderlig. Med den kan du själv välja vem som ska ta hand om dina affärer om du en dag inte kan göra det själv.

– Genom åren har jag insett att en intressebevakningsfullmakt kanske är det allra viktigaste juridiska dokumentet för en privatperson, och jag rekomen-

derar alla vuxna oberoende ålder att på förhand göra upp en intressebevakningsfullmakt. Eftersom intressebevakningsfullmakten är ett formbundet dokument, är det klokt att anlita en jurist när fullmakten görs upp, säger Mikaela.

Fullmakten kan upprättas när som helst och dokumentet förvaras hemma, där dina närmaste vet var det finns. Det träder i kraft först när du inte längre är kapabel att fatta egna beslut, och det krävs både läkarintyg och godkännande från Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata innan fullmakten träder i kraft.

Att ha en intressebevakningsfullmakt kan underlätta oerhört mycket för familj och närstående, och göra en svår situation lite enklare. Många inser först i efterhand hur värdefullt det här dokumentet är.

– Händer det en olycka är det jätteviktigt att allt inte stannar upp. Intressebevakningsfullmakten gör inte att dina anhöriga slipper processen som sätts igång om du inte kan sköta dina ärenden, men processen går väldigt mycket smidigare, säger Mikaela.

## Testamente

– **säkerställ att ditt arv hamnar rätt**

Har du tänkt på vad som händer med

din egendom när du är borta? Om du inte har ett testamente kanske det inte blir som du tänkt dig. Arvsrätten är i grunden rätt enkel, men för nyfamiljer eller när det inte finns nära släktingar kan det bli komplicerat. Om närmaste anhöriga exempelvis är kusiner kan hela arvet gå till staten.

– Familje- och arvsrätten motsvarar de flestas rättsuppfattning, men den är konservativ och till exempel nyfamiljer beaktas inte i lagstiftningen, konstaterar Mikaela.

Alla måste inte ha ett testamente. Men när det gäller lantbruk är det ofta stora kapital bundna, och det är inte ovanligt att man genom testamente eller gåva väljer att frångå den legala arvsordningen om att alla barn ska behandlas lika juridiskt sett.

– Bakom ett sådant beslut kan finnas önskan om att gården går vidare och hålls som en brukbar enhet. Det kan innefatta att alla barn inte får sina fulla arvslotter, utan man styr på samma sätt som vid en generationsväxling så att ett barn får mera och de andra barnen mindre, säger Mikaela.

Hon berättar att det i bondekretsar inte heller är ovanligt att en förälder genom testamente eller gåvobrev, om egendom ges som gåva, utesluter bar-

nets makes eller makas giftorätt i egendomen.

Ett testamente formuleras fritt, och ska vittnas av två vittnen. Vittnena behöver inte se testamentets innehåll, utan deras roll är att intyga att testatorn är vid sina sinnens fulla bruk och skriver testamentet av egen fri vilja.

Testamentet registreras inte hos någon myndighet, utan förvaras på lämpligt ställe hemma, gärna även som en digital kopia. Finns det flera testamenten är det alltid det senast daterade som gäller, och Mikaela rekommenderar att man förstör det gamla testamentet när man gör ett nytt för att undvika missförstånd.

Den avlidnes testamente tas fram vid bouppteckningen. Mikaela rekommenderar att testatorn fattar sig kort för att minska risken för tolkningsfel. Man bör kunna se saken från olika håll och komma fram till samma resultat.

– Ett testamente som är formellt riktigt men ottydligt formulerat kan vara ett bekymmer att tolka. I ett testamente som görs i dag och plockas fram om några decennier är det bättre att skriva i stora drag, inte till exempel vilken av gårdens nuvarande traktorer som ska tillfalla vem.

Även om lagstiftningen gällande sam-

## Ett urval av resor 2025



Långhelg i Riga

1-4.5

Österrike och Slovenien

6-13.5

Blomstermarknaden i Türi, Estland

16-18.5

Sagostaden Krakow med Auschwitz

19-27.5

Allsång på Skansen

23-26.6 &  
14-17.7

Rosornas ö Gotland

30.6-5.7

Norska pärlor med Geiranger

30.7-6.8

Alperna med Bernina Expressen

5-11.9

Skottland med buss

6-15.9

Wien-Budapest-Eger

14-20.9

Hemliga resan 2.0 – med flyg!

24-30.9

Balkans pärlor

4-11.10

Mickes matresa till Kroatien och Österrike

14-20.10

Sorrento-Rom

2-9.11

Upplev Portvinsdalen med Glenn Sundstedt

1-7.11

Almuñécar, Spanien

3-24.11

**Mer information om alla våra resor på vår hemsida!**

**INGSVA**  
RESOR • MATKAT

[www.ingsva.fi/resor](http://www.ingsva.fi/resor)

[info@ingsva.fi](mailto:info@ingsva.fi) Tfn. 06-7811 703

# viktiga dokument

boende par med barn närmast sig den som gäller gifta par är det juridiskt stor skillnad mellan att vara gift och sambo.

– Juridiskt är äktenskapet tydligare. Samboende par har till exempel inte giftorätt. Därför kan samboende par överväga om de behöver ett inbördes testamente, rådgör Mikaela.

Ett inbördes testamente betyder att två eller flera personer i ett och samma testamente förordnar om sin egendom.

## Äktenskapsförord och föravtal

Ett äktenskapsförord kan vara skillnaden mellan en smidig separation och en långdragen tvist. Även om kärleken känns evig idag är det klokt att ha tydliga regler kring ekonomi och tillgångar.

Ett äktenskapsförord kan skrivas både före och under äktenskapet och måste registreras hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för att vara giltigt. Det träder i kraft vid en skilsmässa eller om en av makarna går bort.

– Äktenskapsförordet är så tillvida att annorlunda avtal att det inte kan sägas upp enbart av den ena personen. Om makarna vill ändra ett äktenskapsförord måste båda parter vara överens och skriva ett nytt avtal, påminner Mikaela.

I stället för ett äktenskapsförord väljer en del makar att istället skriva ett enklare föravtal om hur de ska dela upp egendomen vid en separation. I föravtalet, som måste vara undertecknat av

Mikaela betjänar kunder i Nyland och Åboland. Hennes huvudsakliga kontor är i Helsingfors, men hon har också ett arbetsbord på NSL:s kontor på Alexandersgatan i Borgå.

båda, kan man till exempel notera om den ena betalat för en renovering eller ett stort inköp, och att detta ska beaktas vid en eventuell separation. Till skillnad från ett äktenskapsförord är föravtalet en privat överenskommelse som inte behöver registreras. Dock har det inte samma juridiska tyngd som ett äktenskapsförord.

## Planera i tid

Livet är oförutsägbart, och därför är det viktigt att tänka framåt och säkerställa att dina önskemål respekteras.

Det är aldrig för tidigt att ta tag i saken. Genom att upprätta till exempel en intressebevakningsfullmakt eller ett testamente kan du skapa trygghet för både dig själv och dina närmaste.

Mikaela sysslar inte med skilsmässor, bouppteckningar eller arvsskiftet.

– Jag ställer upp på diskussioner kring de här sakerna med kunder som vill prata med en jurist som är insatt i jordbrukskedjan. Dessutom gör jag upp behövliga dokument, säger Mikaela.

Hon konstaterar att det kan vara en



emotionellt krävande process att göra upp de juridiska dokumenten som nämnts här.

– Besluten kan röra djupt, på en existentiell nivå. Är det en släktgård inblandad kan man känna sig som en länk i

en kedja, där man vill beakta de tidigare och kommande generationerna och deras arbetsinsats för gården.

TEXT & FOTO  
Anna Kujala

## Detta ska ingå i en intressebevakningsfullmakt

- Fullmaktsgivaren, dvs. den som upprättat fullmakten.
- Fullmäktigen, dvs. den som fullmaktsgivaren ger rätt att företräda sig själv i skötseln av sina angelägenheter. Det är bra att kontrollera med fullmäktigen att hen är beredd att ta emot uppdraget om det blir aktuellt.
- Att det är fråga om en intressebevakningsfullmakt.
- Ärenden som fullmäktigen har rätt att sköta på sin fullmaktsgivares vägnar.
- Ett förordnande om att fullmakten träder i kraft, om fullmaktsgivaren förlorar förmågan att sköta sina angelägenheter på grund av sjukdom, störningar i de psykiska funktionerna eller försvagat hälsotillstånd eller av någon annan motsvarande orsak.

Källa: Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata



VI STÅR TILL TJÄNST FÖR

# DITT FÖRETAGS FRAMGÅNG

[saastopankki.fi/foretagsbank](https://saastopankki.fi/foretagsbank)











Julina Thomasfolk  
010 423 9017

Tobias Malm  
010 423 9064

Elisabeth Norrgård  
010 423 9005

Sebastian Ring  
010 423 9049

Emma Johansson  
010 423 9043

Mia Häggblom Ingves  
010 423 9086

Anette Gulin-Bäcklund  
010 423 9028

# Anrika Bolstaholm är Skördefestens pärla

Bolstaholms gård med direktförsäljning av kött som specialitet är sedan 2005 juvelen i kronan för den åländska Skördefesten, som i september varje år lockar mängder med besökare till Åland. Enbart Bolstaholm har närmare 13.000 besökare under Skördefestens tre intensiva dagar, som samtidigt innebär en effektiv marknadsföring för gårdens hemstyckade nötkött och kryddblandningar.

**B**olstaholms gård i Geta på norra Åland nämns första gången i skriftliga källor redan på 1400-talet.

Men när den nuvarande husbonden **Henrik Sundbergs** farfar **Fridolf** år 1922 köpte gården med på den tiden drygt 50 hektar odlingsmark och 120 hektar skogsområde var förfallet stort.

Skogen var totalt skövad och samtliga 18 byggnader, inklusive den ståtliga mangårdsbyggnaden samt ladugården, mejeriet och smedjan, hade dåliga tak.

– Farfar var sjöman och sparade under 17 år i Amerika ihop pengar för köpet. Han var arbetsam och sparsam, berättar Henrik.

## Värdinnan sätter krydda på tillvaron

Fridolfs strävsamhet och arbetsenergi är något som bevisligen fortplantat sig till åtminstone till tredje och fjärde generationen.

– Herregud vad Henrik och hans far **Götrik** har jobbat! Det var alltid full fart från tidiga morgonen till sena kvällen, beskriver hustrun **Ann**, som flyttade till sin Henrik i Bolstaholm år 1998.

Hon har själv som gårdens värdinna och ”bondmora” gjort en verkligt betydelsefull insats med att utveckla gårdens marknadsföring och direktförsäljning, som nu omfattar alla tänkbara sorters hemstyckat kött samt medvurst i fyra smaker och elva olika kryddblandningar.

Och det stannar ingalunda där. So-



Under Skördefestens tre dagar kryllar det av besökare på Bolstaholms gård, och förutom Henrik Sundberg och hans familj behövs cirka 30 anställda för att kunna ta emot alla.

nen **Mattias** var bara 19 år när han för fem år sedan arrenderade Labbnäs gård med 30 hektar odlingsmark för ekolo-

gisk odling av lök och andra rotsaker.

Fast då var Mattias redan gammal i gamet som både odlare och försäljare.

På Skördefesten började han nämligen som femåring (!) sälja lök som han själv hade odlat!

## Naturbeten och öppna landskap

Nu odlas Bolstaholm och Labbnäs som en helhet med ständigt nya grödor och utvecklingsprojekt. Bredvid den gamla smedjan byggs nu i vinter exempelvis ett växthus för att driva upp plantor för odling av bland annat blomkål, fänkål och svartkål.

Bolstaholms marker är däremot konventionellt odlade med spannmål och vall som foder åt djuren. Gården har sammanlagt 65 hektar betesmarker.

– Det handlar både om strandbeten och andra naturbeten. För att hålla landskapsbilden öppen är det ju nödvändigt att markerna betas, påpekar Ann.

ANSÖK 11–25.3  
VIA STUDIEINFO.FI

**Vill du bli agrolog eller skogsbruksingenjör?**

YRKESHÖGSKOLAN  
**NOVIA**

[novia.fi/utbildning](https://novia.fi/utbildning)

**Bli expert inom lant- och skogsbruk!  
Studera naturbruk/bioekonomi i Raseborg.**

• **Agrolog (YH)**  
240 sp/4 år

• **Skogsbruksingenjör (YH)**  
240 sp/4 år

### Bevattningen ger snabb återbäring

När den nu 53-åriga Henrik Sundberg tog över Bolstaholms gård 1992 hade han redan tillsammans med sin far under flera år börjat bygga upp ett system för bevattning.

– Nu har vi 18 kilometer stamledning och kan bevattna hela den 150 hektar stora odlingsarealen inklusive våra arrenderade marker. Bevattning är den investering som lättast ger pengarna tillbaka och i dagsläget med våra torra somrar är den helt nödvändig. När det kan kosta 25 000 euro er hektar att anlägga en specialodling har man inte råd att misslyckas med skörden, förklarar Henrik.

Branschkunskap och insikten om bevattningens betydelse har också fått Henrik och Mattias att starta det nya bolaget Bolstaholms Bevattning Ab, som säljer utrustning för konstbevattning.

### Största matsvinnet redan ute på åkern

Efter Henrik Sundbergs övertagande av Bolstaholms gård för 33 år sedan har lantbrukets lönsamhet "successivt gått åt fel håll". Men han ser ändå optimistiskt på framtiden och tror att det med hårt arbete samt anpassning och specialisering finns möjlighet att lönsamt producera inhemska livsmedel.

– Just nu är den finländska handels starka och dominerade ställning det största hotet mot jordbrukets framtid. Centralaffärerna sätter en väldigt hård prispress på producenterna, säger Henrik.

Hustrun Ann tycker att handeln också har ett stort ansvar för de enorma mängder mat som kasseras i västvärlden.

– Det allra största matsvinnet sker

ute på åkrarna som en direkt följd av extremt hårda kvalitetskrav. Mattias har 20 säsongsanställda som mestadels kommer från Ukraina och de blir helt förfärade när de ser hur mycket användbar mat som kastas bort redan på åkern.

### Osanningar sprids om mat och bönder

Liksom alla andra bönder har Henrik Sundberg under sin mer än 30 år i branschen upplever att byråkratin hela tiden ökar.

– Det mesta sköts ju numera digitalt, men ändå blir det mycket papper.

– Det är fint och helt nödvändigt med den rådgivning om bland annat stöd och djurskötsel som Ålands Hushållningssällskap ger. Ingen kan längre ensam hålla reda på alla regler och krav, kommenterar Henrik.

Både han och Ann ser dessutom den stora allmänhetens okunnighet om jordbruk och direkta osanningar som sprids om matimport och den inhemska livsmedelssektorn som ett allvarligt framtidshot både för odlare och djurbönder.

### Rullande kiosk för "Bolstaholmare"

Men som den handlingens man han är nöjer sig Henrik Sundberg inte enbart med direktförsäljning hemma på gården.

Han har också en vagn på hjul som han kör runt till större publika evenemang på Åland för att sälja "Bolstaholmare" baserade på gårdens kött och kryddor.

– Det är ett ben till för gårdens ekonomi att stå på.

TEXT & FOTO

Rolf-Lennart Witting



Henrik Sundberg har under närmare 40 år systematiskt byggt ut Bolstaholms bevattning för att trygga spannmåls- och foderskörden för gårdens i dagsläget 55 moderdjur av köttrasen charolais. Nu har han tillsammans med sonen också startat ett bolag som säljer utrustning för bevattningssystem. Tidigare ordnade gården också kosläpp, som lockade närmare 2000 besökare.

## Rådgivarens tips för en smidigare vardag

"För att orka med vardagen, dels på gården och utanför gården, är det viktigt med planering och struktur. Tveka därför inte att i tid be om hjälp av en rådgivare eller annan sakkunnig. Tillsammans kan ni komma på många olika lösningar för just dig, din gård och ditt välmående."



Nora Lindroos  
Växtodlingsrådgivare  
Finska Hushållningssällskapet  
040 565 7244  
nora.lindroos@fhs.fi

"Det känns kanske långt till nästa uppvärmnings-säsong men det är nu som det är högaktuellt att planera investeringar i uppvärmning och energiproduktion – fråga gärna efter råd av experter i energifrågorna!"



Patrik Majabacka  
Energirådgivare  
Österbottens Svenska Lantbrukssällskap  
050 599 0463  
patrik.majabacka@proagria.fi

"Håll koll på stöden! Anteckna alla skiftesvisa åtgärder med noggrannhet och i tid, så underlättar det i stödansökningarna."



Jenny Sundqvist  
Husdjursrådgivare  
Ålands Hushållningssällskap  
0457 345 1751  
jenny.sundqvist@landsbygd.ax

"Kom ihåg att göra odlingsplanen i tid och håll skiftesbokföringen uppdaterad."



Anders Wiksten  
Växtodlingsrådgivare  
Nylands Svenska Lantbrukssällskap  
050 411 6700  
anders.wiksten@nsl.fi



## EKO-JORDKÄLLARE ÄR ETT OSLAGBART ALTERNATIV

Olika storlekar, alla med ventilation, dubbla dörrar och olika inredningsalternativ

Se alla källare på:  
[www.kovjokielement.fi](http://www.kovjokielement.fi)



Tel. 06-722 5192 | 0400 160 053

# Full koll på DON

**D**eoxynivalenol (DON), ett mykotoxin som produceras av mögelsvamparten *Fusarium*, förekommer i våra vanliga sädesslag men är statistiskt sett mest förekommande i havre. Hur väl svampen får fäste i plantan beror på en lång rad av komplexa biologiska processer som pågår under hela växttiden men fortgår också som en risk under lagringen.

I den här artikelhelheten går vi genom vilka möjligheter producenten har för att förebygga DON i den grad som det är möjligt. Vi intervjuar **Dan Kjällberg**, växtodlingsrådgivare på ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap (ÖSL).

## Vilka är de största riskfaktorerna för angrepp av fusarium?

– Plantorna är som känsligast för angrepp under blomningstiden, ifall det då är många regniga dagar och över 80 procents luftfuktighet. Om den höga luftfuktigheten sedan fortsätter in på skördetiden ökar risken ännu mer. Och som riskfaktor nummer tre, om säden inte snabbt kommer in till torken. Dessa är enligt vår statistik de tre största riskfaktorerna men jag brukar säga att det är hundra olika saker som påverkar, säger Kjällberg.

Man jobbar alltså med att minimera fuktigheten i den mån det är möjligt.

Andra riskfaktorer som Kjällberg räknar upp är om det finns mycket liggsäd, om skördetidpunkten blir sen eller om det är varmt och regnar.

Sedan är det också givetvis viktigt att ha ett friskt (rent från DON) och sorterat utsäde. Betning kan också minimera riskerna.

Vad annat kan producenten göra?

## Val av tåliga sorter samt sortering och betning

Ett sätt att försöka förebygga uppkomsten av *Fusarium* genom att välja tåligare sorter som är förädlade för att bli motståndskraftigare. Vete och korn är mindre benägna att drabbas eftersom de har en mer sluten och kortare blomning.

– Även de kan drabbas vilket vi såg förra året, säger Kjällberg.

Man försöker ändå ta fram sorter som är mer resistent. Havre är globalt sett en mindre gröda och man har inte helt och hållet löst vilka genetiska faktorer som står som grund för havrens resistens mot svampen.

– Jag var på en föreläsning med Boreal i höstas. De har undersökt sina sorter, några var mer resistent. Men de påpekade i samma andetag att miljön har större betydelse än sortvalet, det går inte bara att köpa en säkrare sort och tro att man klarar sig. Väder och miljö spelar större roll, säger Kjällberg.

Enligt Kjällberg gynnas förekomsten av DON om vädret är torrt på försommaren, varmt med hög luftfuktighet under blomningen och tröskningen.

– Ifjol hade vi en vädertyp som var just den här. Under försommaren förekom en svår torka som följdes av regn och värme under tiden för blomning, därefter blev juli den mest nederbördsrika månaden under året. Under tröskningen föll regnet regelbundet och rikligt, säger Kjällberg.

Det kan vara bra med sorter som har ett starkare strå för att undvika liggsäd. När plantorna lägger sig över marken hålls jorden fuktigare och *Fusarium* trivs en aning bättre.

Viktigt blir också att sortera och beta utsädet. Sorteringen plockar bort små



Hurudan jord, vad som odlats innan och hur den bearbetats är alla faktorer som påverkar *Fusarium*s grobarhet. På bilden ser vi Dan Kjällberg i full färd med en fuktmätning vid spannmålsvagnen. FOTO: Privat

och skruttiga kärnor som lättare kan bli en infektionsrisk. Genom att beta utsädet kan man minimera riskerna för spridningen av *Fusarium*.

## Jordbearbetning och markförhållanden

En stark planta står naturligt bättre emot angrepp. En väsentlig faktor är givetvis fuktigheten, hur länge nederbörden sitter i jorden så att säga.

– Angrepp kan slå till i olika skeden – under broddbildningen, i blomnings-skedet helt klart, samt vid tröskningen. Det är alltid en riskfaktor om det är fuktigt – ”svampväder” så att säga. Och visssnande växter ger ju mer lättillgänglig näring åt svamparna, säger Kjällberg.

Det är också skillnad på jord och jord. Statistiken visar på att lerjordar har mindre förekomst av DON gentemot mull- och torvjordar.

– Lerhaltiga marker klarar sig bättre än mullrika jordar för DON. Kring Vasa har vi mycket lerjord, i norra och södra Österbotten blir det igen mer mullrik jord. Också södra Finland har mer lerjordar så det kan vara en orsak till att de klarat sig bättre från DON där. Jag spekulerar om höga kvävegivor kan också vara en orsak till DON, och vi vet att mullrika marker innehåller mer kväve, säger Kjällberg.

Växtrester är också att undvika. DON förekommer som levande svampar men kan också överleva som vilsporer på olika växtdelar. Därför är det bra att plöja ned växtrester så fort som möjligt så att partiklarna inte blir kvar vid ytskiktet.

– Därför är höstplöjning att föredra istället för vårplöjning, säger Kjällberg.

Lätt bearbetning eller kultivering har inte samma nedbrytande effekt som plöjningen.

Ett av de bästa sätten att minimera risken för angrepp av DON är att ha en fungerande växtföljd. Det innebär att växla om spannmålsodlingen med andra växter som t.ex. oljeväxter, kummin, ärtor, bondebönder, vall m.m.. Genom att växla om med andra grödor kan fusariumsvampen ”städas” bort när den inte längre har någonting att gro på.

## Fungicider

Särskilda fungicider kan användas för att minska risken för *Fusarium*, och de ska användas vid blomningen.

– Bekämpar man med fungicider ska det vara precis när blomningen påbörjas, där kring månadsskiftet juni-juli. Men man måste nästan ta fram förstöringsglasat för att se blommorna, säger Kjällberg.

Kjällberg medger att fungicider ibland haft god effekt men det finns

**SERVICE OCH RESERVDELAR**  
  
**BAGGAS**  
BIL & TRAKTOR

**BKT TRAKTORDÄCK**  
**Konkurrens-  
kraftiga priser!**

**Bruksgatan 383 • [www.baggasbil.fi](http://www.baggasbil.fi)**  
**Tfn 010-3224 070 • 0500 157 917**

också fall där de fungerat sämre. På Nylands Svenska Lantbrukssällskaps (NSL) laboratorium har man observerat samma fenomen. Dessa medel kan motverka angrepp av *Fusarium* men tar inte bort gifter som redan producerats av svampen.

– Effekten av fungicider kan vara ungefär 50 procent om den lyckas, du ska dessutom vara ute i rätt tidpunkt och ha rätt medel. Det är ju också en kostnad att göra en bekämpning. Annars ska de nog vara trygga att använda bara man håller sig till fungicidernas karenstider, säger laboratorieansvariga **Ann-Sofie Lindholm** på Nylands Svenska Lantbrukssällskap.

De medel som används har en nedbrytningstid så att inga gifter blir kvar efteråt. Dessa medel rekommenderas vid konventionell odling där bekämpningsmedel används. Intressant nog visar statistik från odlingar i landet att ekologisk odling klarat sig bättre gentemot konventionell odling när det kommer till DON.

#### Skörd och hantering

Skörd vid rätt tidpunkt och effektiv efterbehandling (t.ex. torkning) är viktiga för att motverka toxinerna. Om grödorna inte skördas i rätt tid eller om de inte torkas snabbt nog, kan svampen leva vidare efter skörden och producera mer DON.

Därför bör man hålla fuktighetsnivåerna under 14 procent vid lagringen, en del jordbruk sänker den ännu mer. En

torkningsanläggning med varmluft för att snabbt sänka fuktigheten har också visat sig vara fördelaktigt.

– Noggrann sortering, att förremsaren är bra inställd, att den gör ett djupt arbete. Att den tar bort alla små och förkrympta kärnor. Och är det möjligt, ha det att cirkulera i torken så länge som möjligt. Då nöts skalet, och i skalet finns den största DON-halten. Den åker då ut med dammet, säger Kjällberg.

Forskningen är överens om att det inte finns en enskild lösning för att minska DON-halterna, utan att en kombination av åtgärder blir mest effektiv. Val av resistent sort, optimering av odlingsmetoder, och god växtföljd är alla viktiga faktorer.

Producentens åtgärder kan förebygga DON men det är svårt att undvika det helt, den klart största faktorn är fortfarande väder och vind. Det blir viktigt att fortsätta samtalet och att utveckla och utvärdera nya tekniker, för att minska DON-halterna på ett för jordbruken hållbart sätt.

Är du intresserad av att fördjupa dig i DON-problematiken? Inom projektet Greppa Marknaden ordnas ett DON-seminarium på YA i Vasa den 14.4 – mer info om detta lanseras inom kort på Lantbrukssällskapets kanaler.

TEXT & GRAFIK  
**Stefan Westergård**  
ÖSL



#### FAKTA OM FUSARIUM

- Mykotoxinet deoxynivalenol (DON) produceras bl.a. av *Fusarium Graminearum* och *Fusarium Culmorum*, s.k. "rödmögel" som finns i våra vanliga sädesslag. T-2 och HT-2 är andra gifter som man börjat titta efter på senare tid som även börjat dyka upp i våra breddgrader
- En infektion kan uppstå i alla skeden av plantans livslängd, också under lagringstiden eftersom *Fusarium* kan finnas kvar länge som vilsporer i damm och växtrester. Ett angrepp kan komma både i roten, i strået eller i axet.
- Ett välrepresentativt laboratorieprov är den bästa metoden för att säkerställa DON-halten. Röda kärnor kan visa på en förekomst av svampen, men det betyder inte att den ännu utvecklat DON. Även till synes friska kärnor kan bära på toxiner.
- Giftet DON skapar symptom av kräkningar, illamående och diarré hos människor. En längre exponering sänker även immunförsvaret och blir cancerframkallande.
- Djur som utfodras med foder som innehåller förhöjda DON-halter utvecklar liknande symptom som människor och avstår från att äta. Unga djur kan förlora tillväxten och pågå exponeringen en längre tid vägrar djuret till slut att äta.

Mera om DON! —>

**Passa på att skaffa prima gödsel inför säsongstarten!**



**Jeppo Biogas Ab**

Jepuan Biokaasu Oy

Energia ja voima - Energia ja kasvuväline

Fråga experten Henri Malmi tel. 044-901 4107  
henri.malmi@jeppobiogas.fi

**UTSÄDE från Bonäs**



**Spannmål, ärter och vallfrön**



**Bostrand Ab**  
**Torolf Bonäs**  
**050 554 2510**  
torolf.bonas@multi.fi

**KORIANDER**

Anspråkslös  
För mineraljordar  
Tål torka

**WANTED!**

**GÖR ETT ODLINGSKONTRAKT!**

**Caraway Finland** carawayfinland.fi  
+358 6 2243660

f i y



**S&T ÖSTMAN**  
**Allt inom jordbyggnads**  
 Grävmaskiner 1,5-26 tn band & hjul  
 3D-maskinstyrning  
 Transporter, Materialförsäljning  
 Lavett, Krockbil  
 Borrning, Sprängning, Bergkilning  
 Verksam inom Österbotten  
*Kontakta för info och offert!*

Thomas 050 59 81 666 | Instagram Stostman



**Flistjänster**

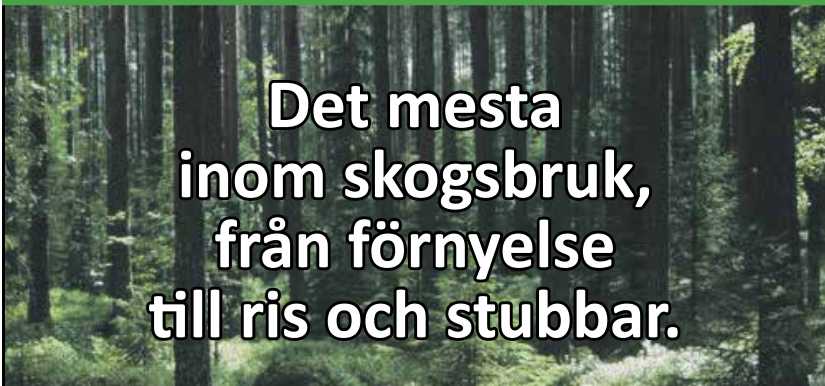
- Flistillverkning för uppvärmning av hus/hallar m.m.
- Arbetet utförs med lastbil & traktor

📍 Österbotten

050 413 0257 Patric  
 045 137 9378 Mathias

Instagram pm.hermans

**RIS-ESSET / ESSE GYMMET / TAXI**



**Det mesta inom skogsbruk, från förnyelse till ris och stubbar.**

**Peter Gunell 0400-848 815**

**TA KONTAKT**

**Harf Handelsträdgård Ab**

- ✓ Virkestransporter
- ✓ Köper och säljer energivirke
- ✓ Flisförsäljning och hemtransport
- ✓ Köper ris & stubbar från kalhyggen
- ✓ Borttagning av problemträd
- ✓ Borttagning av gårdsträd

**RING OSS IDAG!**

Harf Handelsträdgård Ab  
 Kurt Harf tel. 040 056 2925 Patrik Skrifvars tel. 040 503 8458

**TRANSPORT KENNET WESTERLUND AB**

ETT FÖRETAG MED MÅNGA OLIKA TJÄNSTER

Transporter  
 Jordbyggnad  
 Rivningsarbeten

Försäljning av grus, matjord pellets och skogsflis

+358 504310658  
 Transport.Westerlund@gmail.com

TAKLAXVÄGEN 408



**Vedmaskiner, kranar och lunningsvinchar flera modeller på lager.**

**VÖRÅ MASKIN O. TRAKTOR**

Rejpletvägen 1, Vörå  
 06 384 4600  
 0440 366 675  
 050 5276588  
 044 5690003  
 www.voramaskin.fi

**FARMA**

**Farma kranar till specialpriser, de flesta modeller i lager. Brist på byteskranar.**

# Hur går ett DON-test till?

När man testar DON är kanske det viktigaste att få ett representativt prov som motsvarar hela mängden av varan. En del köpare kan kräva förhandsprov medan andra inte gör det, men en provtagning blir aktuell vid all försäljning. På NSL-labbet rekommenderar man förhandstestningen som säkerhet.

– Då vet du bättre vilken vara du har och vart du kan sälja, det minskar ju också på fraktkostnaderna ifall att ett lass underkänns. Vi förespråkar att man gärna tar flera stickprov från torken, på flera ställen. DON är mycket lömskt för det behöver inte finnas på alla kärnor. Även kärnor som är klart röda så behöver inte ha producerat toxiner, likväl kan ett gult korn innehålla gifter, säger **Ann-Sofie Lindholm**, laboratorieansvarig på NSL.

Sädeskärnorna går genom en provfördelare som slumpmässigt blandar innehållet, varefter innehållet mals till mjöl. Av detta mjöl tar man 5 gram som blandas med destillerat vatten. Provet omskakas i 30 sekunder och får sen stå tills att de större partiklarna sätter sig. En del av den ovanliggande vätskan sugas upp och centrifugeras ytterligare innan den blandas med en reaktionsvätska. Sen droppas lösningen ned i teststickan.

– Vi mäter först DON-halten på en

låg nivå med spannet 0,25 till 7,5 ppm. Konstateras halterna vara över 7,5 gör vi en annan koncentration på vätskan och får fram ett annat spann mellan 7,5 och 50 ppm. På det sättet får vi enkelt reda på vad säden kan användas till, säger försökstekniker **Saara Silén** på NSL.

Teststickan läggs då in i skannern som läser av linjerna på stickan optiskt. Med hjälp av telefonapplikationen får man smidigt ut en rapport om hur mycket DON som förekommer i samplet.

– Från det att jag får sampelpåsen så har vi nog ett resultat på 10-15 minuter, säger Silén.

DON började mätas år 2000 i Finland. 2006 kom gränsvärdena för DON i livsmedel. NSL-labbet har följt med deras statistik och understöder att toxiner styrs långt av väderförhållandena. I statistiken syns också en skillnad på höst- och vårsäddar.

– Är det frodigt, fuktigt och varmt så gynnar det toxiner. Ifjol hade vi mycket höga DON-resultat, och det brukar ju påverka ännu följande år. I min egen statistik ser jag här att bland höstvetesorterna klarade 98% livsmedelsgränsen och 2 % blev foder, på vårvetet var motsvarande siffror 79% för livsmedel, 11% blev till foder och sen en del som inte ens dög till foder, så vårsäddar verkar också vara känsligare,



Stickan för ett DON-test kan kanske likna ett Coronatest eller ett graviditetstest. Viktigaste delen av provet är att få ett representativt samplett att testa. FOTO: NSL-lab GRAFIK: Stefan Westergård

säger Lindholm.

Behöver man testa samma säd flera gånger?

– Om säden torkats snabbt till den fuktighetsgrad som den ska ha så ska inte heller svampen fortsätta producera DON. Men om förhållandena ändras kan det givetvis ändra även DON-halten, har du misstankar löns det alltid att testa, säger Lindholm.

Problematiken är dock bredare än bara DON. På NSL-labbet har man även börjat uppmärksamma T-2/HT-2 som är ett ännu giftigare mykotoxin som kan produceras av samma mögelsvampar, *Fusarium*.

– De gifterna är ännu farligare, de kan göra ännu mera skada på människor och djur, och det är ännu strängare gränser än don. Det tror jag blir nästa grej man talar om. Den här säsongen hade vi inte så mycket, men visst har vi uppmätt halter. Någon fick det först i förhandsprovet, och någon först vid försäljningen. Det är en del av samma problematik som DON, säger Lindholm.

TEXT  
Stefan Westergård  
ÖSL

Mera om DON! →



**Pörtom Bil & Traktor**

SERVICE PÅ:

- TRAKTORER

- LANTBRUKSMASKINER



**DÄCK & FÄLG FÖRSÄLJNING TILL**

- TRAKTORER
- SKOGSMASKINER
- LASTBILAR
- SLÄPVAGNAR
- LANTBRUKSMASKINER

**- HYDRAULIK SERVICE**

**- SLANGPRESSNING**

**- FELSÖKNING**

**- AC SERVICE**

**- RESERVDLS FÖRSÄLJNING**

**Velkmoossvägen 4**

**66270 Pörtom**

**Rune:**

**0500-560 974**

**Tony:**

**040-564 6334**

**Jens:**

**040-187 5665**



**Hankkija**

Förhandshandel av växtskyddsmedel pågår.

Beställ senast 31.3.

Utsäde finns fortfarande tillgänglig till ett konkurrenskraftigt pris.

**Tfn. 0107685726, Närpes**

**FÖRSÄLJNING OCH SERVICE HOS MARANDER**

**STIGA STIHL®** 

Magnesiumram, lång serviceintervall, utmärkt vibrationsdämpning och acceleration gör dessa Stihl C-M till dina drömsågar!

**STIHL MSA 60.0 C-B**

Batteridrivna såg

• Brukstid ca 35 min (AK20)

**299,-**

inkl. batteri och laddare

**STIHL MS 201 C-M**

• Vikt 4,0 kg / 1,8 kw

**699,-**

**STIHL FS 410 C-E MK**

2,0 kW röjsåg

• 41,6 cm<sup>3</sup>, Easy2Start, M-Tronic

Priser inkl. moms 24%.

**950,-**

**STIHL MS 162**

• 30,1 cm<sup>3</sup>, 1,2 kw, 4,5 kg

**199,-**

**STIHL MS 261 C-M**

• 50,2 cm<sup>3</sup>, 3 kW/4,1 hk, 4,9 kg

**840,-**

**M-TRONIC styrsystem**

• Ingen shoke och inga justeringar

**Service av Lantbruks- och entreprenad-maskiner, reservdelar, tillbehör, oljor m.m.**

**Auktoriserad Valtra, Fendt, Sampo, Rosenlew, Huddig och Lannen -service**

**VALTRA**  **SAMPO ROSENLEW** **FENDT**  **HUDDIG** **Lannen**

**MASKINSERVICE • KONEHUOLTO**

**MARANDER**

Cirkelvägen 15, 65100 Vasa. Tel. 318 2950, 0500 364 688

www.marander.fi • e-post: marander@maskin.netikka.fi

snabb och pålitlig service!

# Sebastian skaffade ett eget



Några DON-svåra år ledde till att Sebastian Pott och andra lokala aktörer investerade i ett eget testningslaboratorium.



**GROWING TOGETHER**

| BKT R765                                                                                                                                                                                            | BKT RT855                                                                            | BKT RT657                                                                                                                                                                                                                                           | BKT FORTIS                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                  |  |                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                      |
| <b>70-serien</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- 50 km/h</li><li>- Bra grepp för åkerbruk, som vintertid</li><li>- Passar som universaldäck</li><li>- Lågt ytttryck, bred slityta</li></ul> | <b>85-serien</b>                                                                     | <b>65-serien</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- 60 km/h</li><li>- Passar också till effektiva traktorer</li><li>- Lågt ytttryck</li><li>- Utmärkt däck för åkerbruk</li><li>- Bra vintergrepp</li><li>- Mycket bra vägegenskaper</li></ul> | <b>BKT FORTIS</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- 65 km/h</li><li>- Lågt tryck (0,6 bar)</li><li>- Stor bärkraft</li><li>- Passar traktorer över 200 hk</li><li>- Hålls mycket rent</li><li>- Utmärkta vägegenskaper</li><li>- Mycket lågt rollmotstånd</li></ul> |



**ÄVEN FÄLGAR FRÅN OSS**

**BKT-SLÄP-VAGNSDÄCK**

**Pjelax Ringservice**  
Kristinestadvägen 935, 64250 PJELAX - Tel: 041 441 6080



# ett testningslaboratorium

På svingården Pig Hill hade man observerat en större DON-problematik särskilt de två senaste åren, någonting som ledde till att de investerade i ett eget laboratorium på Station 49 i Munsala.

– Min far brukar säga att på 30 år har han aldrig haft en gris som vägrat äta, men det stämmer inte längre. Med ett laboratorium får vi snabbare prover, vi vet vad vi har i silorna och får kanske mindre ekonomiska överraskningar, säger Sebastian Pott på Pig Hill.

Ett laboratorium gick loss på några tusen euro. Försäljaren utbildade Pott i hur testerna går till och hur man ska göra för att få ett representativt prov. I nuläget är det han själv och en delägare som sköter provtagningen.

– Det går snabbt att ta ett prov, det viktiga är att vara konsekvent så att processen ser likadan ut och att hygien är i skick så att inget kontamineras. Men processen är annars enkel och lätt att förstå sig på, jag är ändå svinfarmare och inte kemist. Mest centralt är att få ett representativt prov att analysera, säger Pott.

Pig Hill är ett delägt stall med 550 sugor på Pig Hill och producerar omkring 17 500 smågrisar om året. Enligt Pott har problemet med DON i djurfodret blivit mycket större de två senaste åren. Precis som för människor får djuret problem om de får i sig för mycket toxiner.

– Svin är känsligare än andra djur, innehåller fodret mycket DON sjunker aptiten och de blir stressade. Vi ser att tillväxten minskar, de äter mindre än 30% av dagsfodret och svälter sig själva, i värsta fall tills att de dör, säger Pott.

På Pig Hill har man valt att använda gränserna 5 ppm (parts per million) för slaktsvin och 1 ppm för sugor och smågrisar som är känsligare.

– Suggornas mjölkknämsförmåga påverkas, och de som bär på smågrisar gör abort, alltså att de stöter ut dem. De är då för tidigt födda för att räddas.



På bilden ses små kärnor och damm efter sorteringen – gröna och förkrympta kärnor samt skalrester innehåller ofta högre halter av DON. Sorteringen tar också bort beska ogräsfrön.

Brunsten kommer heller inte i sin ordinarie cykel. Så det är att undvika alla gånger, säger Pott.

Att ha en lokal testningsplats har därför varit en ekonomisk trygghet men också en trygghet för djuren. Konstatras DON i fodret så finns det fortfarande några knep. Exempelvis en sorterare som blåser bort småfrön och skruviga kärnor kan sänka DON-halten i fodret.

– Före sorteringen kan det vara exempelvis 7,3 ppm i DON, efter sorteringen kan det vara 4,6 vilket då fungerar för slaktdjuren. Det viktiga är att kunskapen sprids och att alla i processkedjan gör sitt för att motverka DON i varan, det är ju i allas intresse att ha en ren och säker produkt som går att sälja, säger Pott.

Pott tipsar också om tröskningen, att tröskan kan ställas in så att den blåser ut mer skräp och damm för att således sänka DON-halten i skörden. Också förrensaren på torken kan med fördel ha vidöppen så att lätta kärnor blåses ut – de lätta kärnorna tenderar också att ha en högre DON-halt.

– Det lönar sig inte att ta hem skräpet, det kan man blåsa ut. Visst kan vi



Henrik Holm (WestFarm) vid sorteren. Holm sköter sorteringen och brukar för egen del ta prover ur varje tork på hösten som han analyserar och sparar för senare bruk, om han någonsin behöver gå tillbaka och undersöka ett parti. Samtidigt förs bok över var och i vilken silo det aktuella partiet finns. Det blir med andra ord ett slags spannmålsarkiv.

sortera, men det blir ju alltid en extra kostnad. Sen kan man fundera på vad man vill odla till, ska det gå till livsmedel, foderindustri eller djurgårdar? Att sikta på toppskörd under ett DON-år kan vara svårt, men att satsa specifikt på en viss näring kanske kan fungera bättre, säger Pott.

TEXT & FOTO  
Stefan Westergård  
ÖSL



Medfinansieras av  
Europeiska unionen



Närings-, trafik- och  
miljöcentralen

landsbygd.fi



STIFTELSEN  
FINLANDS SVENSKA  
JORDBRUKSNÄMNDEN



Ett DON-laboratorium tar inte mycket plats – en större bordsyta i en ren lokal räcker bra till.

**ERBJUDANDEN**

|                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Husqvarna 550XPG MARK 2</b></p> <p>50,1 cm<sup>3</sup><br/>3 kW<br/>MED HANDTAGSVÄRME</p> <p style="background-color: red; color: white; text-align: center; padding: 5px;"><b>4690€</b></p> | <p><b>Kränzle Therm-rp 900 T Black Edition</b></p> <p>190 bar max<br/>900l/h<br/>20m slang</p> <p style="background-color: red; color: white; text-align: center; padding: 5px;"><b>4690€</b></p> |
| <p><b>Husqvarna 130</b></p> <p>38 cm<sup>3</sup><br/>1.5 kW</p> <p style="background-color: red; color: white; text-align: center; padding: 5px;"><b>249€</b><br/>(289€)</p>                       | <p><b>Husqvarna 435</b></p> <p>40,9 cm<sup>3</sup><br/>1.6 kW</p> <p style="background-color: red; color: white; text-align: center; padding: 5px;"><b>425€</b><br/>(509€)</p>                    |

**Tegelbruksvägen 7**  
64200 Närpes, tel: 040 160 356  
Må-fre 8:30-17:00    Lø 9:00-13:00

# 4H:s arbetspooler sysselsätter unga lokalt i Svenskfinland

Våren är högsäsongen för 4H:s arbetspooler som sysselsätter unga i lokalsamhället. Via 4H:s arbetspooler kan unga få sitt första jobb och tjäna egna pengar. 4H-föreningarna erbjuder årligen hundratals unga möjligheter att tryggt bekanta sig med arbetslivet och få viktiga arbetslivsfärdigheter runt om i Svenskfinland.

Det sjuder av sysselsättande aktiviteter i 4H-föreningarna. Trädgårdsarbeten behöver göras, utemöblerna underhållas, staketet målas, gräset klippas, buskar beskäras och hemmet vårstädas. Sysslor som dessa är passande uppdrag för arbetspoolernas unga som är 14 år och äldre eller fyller 14 år i år, som tar sig an allt från enskilda projekt till regelbundna arbetstillfällen.

- Inom 4H sporrar vi unga till hållbart lärande enligt verksamhetsmodellen Tre steg till arbetslivet. 4H-föreningarnas arbetspooler erbjuder en trygg och pålitlig kanal för att stödja ungas sysselsättning och få nödvändiga hushållsprojekt utförda lokalt. År 2024 förmedlades inom Finlands svenska 4H ca 9 200 arbetstimmar till ungdomar till ett värde av ca 107 000 euro i utbetald lön. Våra lärandeinitiativ i att engagera unga i arbetslivet främjar en hållbar utveckling, aktivt medborgarskap samt inkludering av olika åldersgrupper i samhället, framhåller **Bettina C. Lindfors**, utvecklingsansvarig, Finlands svenska 4H.

Innan jobbuppdragen deltar unga i den validerade 4H-kursen Körkortet till arbetslivet som synliggör ungas lärande inom 4H och bereder dem att ta de första stegen i arbetslivet.

## Rekrytering av unga pågående – lokala jobbuppdrag tas emot av 4H-föreningar

Nu inleds högsäsongen för arbetspoolerna, likväl erbjuder flera 4H-föreningar vardagshjälp året om. Jobbuppdrag till unga tas emot av såväl privatpersoner som företag och i



en allt större grad av olika föreningar samt församlingar. Dessa anlitar unga för lättare underhållsarbete av byggnader samt gårdssysslor via 4H-föreningen.

– Rekrytering av unga pågående, samtidigt som vi kartlägger lämpliga job-

buppdrag. Då unga kommer med i arbetspoolen ordnar vi med introduktionskurs i grundläggande arbetslivsfärdigheter såsom arbetsavtalets innehåll och lönen, arbetstagarens rättigheter och skyldigheter, arbets-säkerhet och god kundservice. Vidare

handleder vi de unga i det praktiska arbetet såsom trädgårdsskötsel, föns-tertvtätt, städning och barnvaktande innan uppdragen, berättar **Emma Forsman** vid Larsmo-Pedersöre 4H, Nordpolen.

## Fördelar med att anställa ungdom via 4H

De unga är försäkrade via 4H och utfört arbete via 4H:s arbetspooler är hushållsavdragsgilla. 4H-föreningen fakturerar arbetsgivaren för uppdraget och betalar lön till den unga.

– Att anställa en ungdom via 4H:s arbetspool ger en rad fördelar, både för den unga, arbetsgivaren och lokalsamhället. Vi ger unga en chans till trygg arbetserfarenhet och nya färdigheter, främjar ungas delaktighet och lärande, skapar jobbtillfällen och stärker den lokala ekonomin som stöder bygdens livskraft på sikt, säger **Marga Sandström**, Raseborgs 4H.

**Den inhemska livsmedelsproduktionen  
börjar med sådden!**

**Utsäde och vallfrön till våren från:**

**J. Källdman Kb**  
**Edsevö**  
**tel. 0500 448 231**

**Pelto**  
**Siemen**



### Investera i ungas och bygdens framtid via 4H

– Genom att anställa en ung via 4H:s arbetspool får du hjälp i vardagen, samtidigt som du investerar i den ungas framtid. Vi ser även till de unga som har utmaningar i att finna sin plats i samhället genom att erbjuda meningsfull sysselsättning via 4H. Vi motiverar unga till eget initiativ och företagsamhet, framhåller **Anki Enqvist** vid Närpes 4H, Sydpolen.

– Att anlita unga genom 4H:s arbetspooler är inte bara ett sätt att få uppgifter gjorda i hemmet och en god gärning för den unga. Det är också ett sätt att investera i utveckling av lokalt förankrade tjänster och arbetskraft, sammanfattar **Maria Fredriksson** vid Östnylands 4H, Händig Hemhjälp.

TEXT OCH FOTO Fs4H



**För mer information om hur du kan engagera dig som ung eller anlita unga för olika jobbuppdrag via 4H-föreningarnas arbetspooler, kontakta din lokala 4H-förening eller besök [www.fs4h.fi](http://www.fs4h.fi).**



### Inom Fs4H erbjuder följande 4H-föreningar arbetspooler för unga

4H Nordpoolen i Kronoby, Terjärv och Nedervetil  
Botnia 4H,  
Mona Ahlsved, 044 255 1017

4H Nordpoolen i Larsmo,  
Jakobstad, Pedersöre  
Larsmo-Pedersöre 4H,  
Emma Forsman, 050 559 34 38

4H Arbetspoolen-Työrinki  
i Korsholm-Vasa  
Korsholms 4H,  
Eleonor Nylund, 044 307 7337

4H Sydpolen Närpes  
Närpes 4H,  
Anki Enqvist, 050 566 8485

4H Sydpolen Malax, Petalax, Bergö  
Malax-Petalax-Bergö 4H,  
Evelyn Strömsbäck, 050 496 1506

4H Sydpolen Kristinestad  
Kristinestads 4H,  
Josefin Rönnqvist, 040 911 5026

4H Arbetspoolen i Pargas  
Pargas 4H,  
Susanne Nyman, 044 259 1866

4H Arbetspoolen i Raseborg  
Raseborgs 4H,  
Marga Sandström, 044 241 1540

4H Arbetspoolen i Sibbo  
Sibbo 4H,  
Anna Höglund, 040 046 3633

4H Arbetspoolen Tjänsteringen/  
Palvelurinki i Borgå  
Borgå 4H,  
Beatrice Enroth, 045 134 4764

4H Händig hemhjälp i Östnyland  
Östnylands 4H,  
Maria Fredriksson, 050 467 8092

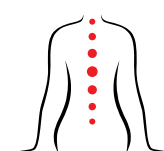


### Lokalproducerade sängar från Närpes. För en god natts sömn i världsklass



**Kampanjpriser från 14.03.2026 till 31.03.2025**

Bekanta dig på hemsidan [www.bedinvest.fi](http://www.bedinvest.fi)  
för mera information.



# Bed Invest

Wake up happy everyday

Marknadsvägen 3, Korsholm

Må-Fre kl 12-18 Lö kl 11-16 Tel. 0500 162 423

## Ett fackligt nätverk för lantbruks- och trädgårdsnäringen:

# AgriHubi

**E**n hubb är ett nav eller centrum varifrån många aktiviteter utgår ifrån. AgriHubi-nätverket bildades för cirka fem år sedan då man i rapporten Uusi alku, En ny början, från jord- och skogsbruksministeriet konstaterade att lönsamheten för lantbruksföretagen hade sjunkit i Finland. Även överlappningen och fragmenteringen av centrala aktiviteter såsom rådgivning, övervakning, undervisning och forskning lyftes fram som skäl till att förutsättningarna för att förbättra lönsamheten inom jordbrukssektorn inte fungerade på bästa sätt. Som en direkt följd av det som påpekades i rapporten, skapade man ett kompetensbaserat nätverk, AgriHubi, med målet att stärka lantbruks- och trädgårdsföretagens konkurrenskraft och förnyelseförmåga.

Naturresursinstitutet LUKE fick i uppdrag att samordna AgriHubis verksamhet, och numera är många organisationer med i AgriHubi-verksamheten. Den största finansören är Jord- och skogsbruksministeriet, men olika organisationer och några företag är medfinansierare.

Det mest synliga är nätsidan agrihubi.fi som använder Landsbygdsnätverkets plattform. Nätsidan har en rad funktioner som till en början är tämligen svåra att överskåda, och det blir mycket scrollande för att få en överblick. Det lönar sig att börja med att registrera sig och beställa nyhetsbrevet som utkommer varje torsdag. Fler och fler aktörer publicerar sina evenemang och nyheter där, ofta parallellt med sina egna nyhetskanaler. I evenemangskalendern kan man lätt överblicka kommande tillställningar och i nyhetsbrevet får man tillgång till ett brett nyhetsflöde från många aktörer.

Man har valt att ha med nyheter både på svenska och finska i samma utskick,

vilket gör att aktiviteterna på båda språken når ut till alla. På så sätt blir man också på finskspråkigt håll påmind om svenskan i branschen och ges möjligheter att upprätthålla sin yrkessvenska. Om den svenskspråkiga sidan kan man konstatera, att den bör förbättras och det arbetet är i gång nu när svenskspråkiga organisationer har bundit sig vid att utveckla nätsidan. Engelska är det tredje språket som används inom AgriHubi.

### Ledarskapskunnandet i fokus i mars

Eftersom AgriHubi skapades för att främst främja lönsamheten i jordbruket så finns det också unika aktiviteter för detta ändamål. Ett exempel är olika kompetensforum vars nästa webinarium sänds den 19 mars. Temat är ledarskapskunnandet inom lantbrukssektorn och hur de olika aktörerna befrämjar detta kunnande. Lantbruksföretagare från olika branscher är med och ger sina synvinklar i ämnet. Webbinariet kan ses i efterhand med svensk textning.

Träffar och olika sammankomster för branschfolk är ju närmast självklara för att våra näringar skall utvecklas. Men det kommer hela tiden nytt folk som ska komma med i nätverken: nya företagare, utbildare, forskare och fackmänniskor. Om det inte anordnas träffar där man kan påverka, så kanske vi inte forskar och utvecklar det som är mest relevant för lönsamheten inom lantbruks- och trädgårdssektorn i vårt land.

### Utbildningen och forskningen behöver företagarnas expertis

Inom AgriHubi ses utbildningen som viktig för branschen. Det behövs en vision och med den en plan för hur den finlandssvenska utbildningen inom lantbruks- och trädgårdsnäringen bör



Med AgriHubis evenemangskalender kan du bland annat hålla dig uppdaterad om när och var olika sorters evenemang ordnas, såsom fältvandringar, webinarier och seminarier. På bilden fältvandring på Västankvarn försöksgård sommaren 2024.

[HTTPS://  
MAASEUTUVERKOSTO.FI/  
SV/AGRIHUBI](https://maaseutuverkosto.fi/sv/agrihubi)

se ut. Här hänvisar Utbildningsstyrelsen till att utbildningens arrangörer och upprätthållare fattar besluten själva. Därför behövs det ett nätverk som arbetar mot ett gemensamt mål och utan nätverket blir inte branschen hörd. Lyckligtvis finns ett sådant nätverk, Naturbruksutbildningarnas plattform, ett bra exempel på ett viktigt nätverk inom våra näringar. Ett annat exempel är att forskare har börjat planera och samarbeta mer än tidigare inom sina verksamhetsområden. Ett viktigt steg är att få med fler odlare i rollen som experter i de här sammanhangen.

### Viktigt att sätta in guider och rapporter i Kunskapsbanken

Kunskapsbanken på nätsidan har inte än så mycket innehåll som den borde. Varje organisation svarar själv för att sätta in innehållet. Det viktigaste är nu att sätta in guider och innehåll från olika projekt som avslutats, så vi inte tappar dessa när de försvinner från olika projektsidor på nätet. Bloggtexter kan sättas in på agrihubi.fi. Ett smidigt och snabbt sätt att sprida information om en mängd olika saker i en mindre skala än i rapporter.

Man kan också starta egna discussionsforum på AgriHubis nätsida eller som användare gå med i olika diskus-

sionsgrupper. Ett bra sätt att utbyta kunskap, dela egna erfarenheter och utveckla kompetens, just det som AgriHubi som forum har skapats för.

Ofta får man frågan hur mycket odlarna besöker nätsidan agrihubi.fi. Detta kommer att utredas under våren 2025, men det är klart att långt ifrån alla odlare besöker nätsidan. Däremot vet man ju att de flesta odlare är med i olika grupper, ofta på sociala medier, där man frågar om olika saker. Om någon eller några i gruppen känner till AgriHubi, kan de söka svar genom nätverket eller på nätsidan, och på så sätt sprids informationen utan att frågeställaren själv har varit i direkt kontakt med AgriHubi. Nätsidan agrihubi.fi har fortfarande brister som hoppeligen kommer att åtgärdas med nästa uppdatering. Trög uppladdning av sidan, överskådligheten och att vissa rubriker inte är översatta till svenska, men allt sådant kan förbättras.

**Arto Vuollet**  
sakkunnig inom  
trädgårdsproduktion,  
Svenska lantbrukssällskapens  
förbund

### Beställ facklitteratur från vår webbshop.

Aktuell yrkesmässig information och internationell spetskompetens.

**ProAgria**

[www.slf.fi/butik](http://www.slf.fi/butik)

Svenska lantbrukssällskapens förbund

